

Tihana PETRAC MATIJEVIĆ, Sisak

(izvor: IO DHK)

LEPTIRI UMIRU TIHO

Iz zadnjih redova kina na otvorenom činilo se kako Svevišnji baca čikove na grešnike, a potom kao zbilja neuspjeli vatromet. Krijesnice, shvati. Stuštile su se s neba kao zapaljene lamete. Čarolija srpanjske noći. Bilo ih je nemoguće promatrati i ne misliti da će nešto zapaliti.

Baš kao one večeri kad se vučja jazbina poput vatrometa razletjela po srpanjskom nebu. Vatra je dohvatila zavjesu iznad kreveta i već lizala stropne grede kad je shvatila da mora prestati gledati. Stigla je još samo uzeti snježnu kuglu i odvrnuti ventil na plinskoj boci prije nego što je istrčala van. Prva četvrt mjeseca blijedo je osvjetljavala dvorište dok je trčala koliko je noge nose. Kad je čula eksploziju, obazrela se još jednom, zadnji put. Iskrice su titrale u noći baš kao krijesnice sada. Sve se promijenilo u trenu. Zar je imala toliki utjecaj na stvarnost? Osjeti nevjericu, a potom i žaljenje. Trebala je to učiniti prije.

Dok su svi gledali depresivni film, ona je hipnotizirano promatrala krijesnice u krošnjama i iznad svih tih suhih vlati trave i paučinastih frizura, idealnih za započeti vatru. Pokušavala je pratiti film, ali misli su postale previše glasne. Željela ih je zatomiti, ugušiti, zapaliti. Politi benzinom i zapaliti. Ne, ne opet ta scena! Ne opet te misli koje zovu miris spaljenog mesa i neljudske urlike. Da bar može ugasiti ton, ostalo bi se dalo izdržati.

Ustane usred projekcije i požuri kući. Ako se film već zove *Savršen dan*, naduta krava u bunaru nije nešto čemu se nadaš. Sjedne u stari kožni naslonjač pored prozora i dohvati snježnu kuglu s prozorske daske. Dječak i djevojčica drže se za ruke. Protrese kuglu, snijeg odjednom pada, a njihovi baloni leluju među pahuljama plavo i roza. *Zamisli da smo to mi unutra. Unutra smo sigurni. Ništa nam ne može.*

Iz hodnika dopire smrad pregorjelog ulja i pečene piletine. Taj će miris zauvijek povezivati s gubitkom. Kao u dane kolinja kad se s bratom zavljučila u najudaljeniju prostoriju kuće kako ne bi čuli skvičanje svinja koje nije prestajalo dok plava zdjela ne bi bila puna zapjenjene krvi. Gurnula bi prste duboko u uši dok joj se ne bi činilo da će prokrvariti. Začepila bi uši i čekala da cviljenje prestane. Što ne bi. Činilo joj se da nikada neće ušutjeti i da te svinje nikada neće prestati boljeti taj tupi nož u vratu. Da će umirati vječno i da će zauvijek u njenim ušima zaglaviti zvuk njihova cviljenja uhvaćen u međuprostoru lubanje, uporan i izluđujuć poput tinitusa. Želudac joj se dizao od mirisa masti i svježeg mesa koji se širio kućom, od krvlju poprskanog snijega, svinjskih dlaka i iščupanih papaka koji su zajedno s prljavom vodom bili izliveni po dvorištu kao bolestan podsjetnik ljudske brutalnosti. Snijeg bi se otopio istog trena kao da ni trena ne može istrpjeti tu bolesnu disharmoniju prljavštine i smrada. Smrada ljudske nakaradne prirode kojom pokazuje svoje pravo lice. Kasnije, kad je njezina bol vrištala glasnije od priklane svinje, empatija je zamrla i učinila je tupom za tuđu bol poput tupe turpije u svinjinu vratu. Tupom za svu bol svijeta.

Miris iz hodnika prizove prvo zvuk pucanja kostiju, a onda i njega kako trga pile na komade i koncentrirano jede. Cvijeće je cvalo na plastičnom stolnjaku, a na radiju je svirala neka pjesma koju je mama voljela, neke ruke i neka sudbina. Mast mu se cijedi niz bradu. Izgleda poput predatora dok fokusirano prati reptilskim očima je li mu štogod promaklo na pilećem vratu i krilcima dok isisava koštane sokove. Punih usta govori da su majku izvukli mrtvu iz rijeke i da će se nadalje snalaziti sami.

Još bi ponekad po potrebi izlazila iz svog tijela i u njega se ponovno vraćala. Ostavila bi ga poput prazne kuće, poput odjeće na podu pokraj kreveta. Jer tijelo je moglo svašta preživjeti, puno toga što ona ne bi mogla. Premda je toliko toga istrpjelo za nju, nikad nije suosjećala s njime. Nekako joj se gadilo i podsjećalo je na stvari na koje nije željela misliti. Strašne stvari. Nepojmljive stvari. Bilo je tu poput uljeza, mrskog cimera čiju prisutnost mora trpjeti. Možda uspije ostaviti tijelo u naslonjaču i otići nekamo drugamo, možda zaboravi na krijesnice, na vučju jazbinu, na sve. Ali misli su već srušile branu i nadirale bez kontrole.

Leptir sleti na prozorsku dasku. Stavi ga u staklenku i zavrne poklopac. Lepetao je energično tražeći izlaz. Promatrala ga je suosjećajući i dijeleći s njime prestravljeni užas. Njegovi pokušaji prorijedili su se i postali slabiji. Još samo tu i tamo malaksalo zamahne krilima koprcajući se na dnu staklenke. *Kakva prekrasna, tiha smrt.*

Protrese još jednom kuglu. Upali cigaretu i zagleda se u leptirovu smrt. Umor je savlada i srce uspori. Probudi je razarajuća bol u prsnom košu. Još se sjeća sna; brat je malen i neljudski vrišti. Ona trči prema svinjcu i vidi kako ga je stavio u obor i prekrrio ceradom. Pritište ga u koloplet svinjskih nogu, zubi i izmeta. Zubi i nogu koje ga povređuju. „Ššššš, ššššš. Dobro, dobro“, govori i nastavlja pritiskati ceradu kao da ga ušuškava prije spavanja. Plač je utihnuo i čulo se još samo tiho roktanje i mljackanje. Srce joj je nabijalo kao da je pretrčala maraton. Ležala je na podu na izguljenom tepihu, odjeće promočene od znoja. Na televiziji repriza neke kulinarske emisije. Tepih je nagorio na mjestu na kojem joj je ispala cigareta. Opušci i smrad nagorene sintetike ispunili su prostor.

Ušla je u kadu i pustila vruću vodu. Ribala je tijelo prvo grubom rukavicom, ali i dalje se osjećala prljavo. Kao onda kad bi skrivala oči od drugih ljudi da se ne okaljaju samim pogledom na nju tako gnjusnu i grešnu. Uzela je kamen plovuće i nastavila predano prati. Koža joj je bridjela i vidjeli su se krvavi podljevi. Tanak mlaz krvi žurio se u odvod razrijeđen vodom. To bi nekada pomoglo. Ali ne danas. I dalje je prljava. Obuče se, sjedne u naslonjač i zagleda u mrak.

Previše je to borbe. Previše borbe u kojoj je jedina nagrada poneka noć bez snova. Shvati da više ne može. Ne želi. Uzme bočicu tableta i stade ih trpati u usta i zalijevati vodom u strahu da se ne predomisli. I gutati, brzo gutati. Da nikad više ne mora pomisliti na to. Zapali cigaretu. Obuzme je smušenost i padne u blaženi zaborav.

* * *

Grgljala je gušeći se u pokušaju vriska, grebla oko sebe. Sjeti se svinje u kotlu. Tupe turpije. Svinjskog urlika. Njega. Počne hiperventilirati dok su pluća grcala u jednom pokušaju da prodišu. Začuje zujanje bolničkog aparata za monitoring – biiiiiip. Tako se čuje ravna crta. Mrtva je. Sasvim se umiri s olakšanjem, ali misli nisu stale kao ostale mjerljive životne funkcije. Nisu se dale svesti na nulu kao tlak i otkucaji srca. Nije čula tišinu. Ta praznina bila je drugačija, gutala ju je poput vakuuma. Tišina je bila željeno stanje, ali ovo je drugačije. Tišina znači spokoj, znači zaborav. Ovo što se događalo u njenoj glavi bilo je potpuni nespokoj! Kaos svih kaosa. Izgleda li

tako pakao? Mrtav si, ali nikad dovoljno mrtav da zaboraviš? Užasnuta, skupi svu snagu i usmjeri je na udisaj. Začuje hroptaj kao u priklane svinje i otvori oči.

Slijedilo je nekoliko dana intenzivne i potom strogo čuvani odjel umobolnice. Ostat će zapamćena kao jedina osoba kojoj je cigareta spasila život aktivirajući protupožarni alarm.

Gledala je kroz rešetku prozora kao iz svog privatnog kaveza. Želi svoj prozor, svoj naslonjač. Ne može više gledati to rešetkama iskockano nebo, kao da je netko cijeli svijet izrezao laserskim zrakama i samo je pitanje vremena kad će se sve nakockičano za gulaš sručiti na hrpu sačinjenu od oblaka, drveća, ljudi i ptica. Mora izaći što prije i dočepati se prozora bez rešetaka. Ako uskoro ne uvjeri *Normalnu* da nije prijatnija za sebe i druge i ako još malo, samo malo ovdje ostane, uklopit će se i više nikad neće izaći.

I kako da sad toj *Normalnoj* pokuša objasniti sebe? Sjedila je stisnutih šaka, pogrbljena i na oprezu poput životinje. Što god poduzimala, to što se u njoj začahurilo uhvatilo se i držalo svojim pipcima bez namjere da pusti. Možda je to cijelo vrijeme bila ona; te krpice mraka ispod kapaka i u dušniku, to crnilo koje je ispuštala poput sipe. Možda bi se gubljenjem tame izgubila i ona sama; raspršila poput čestica mraka kad ih pojede jutro. Možda je nedjeljiva od sve te tame koja je poput mračnog oblaka izašla skupa s njom iz majčine utrobe i već ju je u maternici udahнула u još neprodisana pluća. Cijelo je vrijeme bila samo sjenkina kuća, a i drugi su ljudi bili samo olupine, domaćini porivima i životinjskim osobinama koje su njima upravljale iznutra kao lutkama, trbuhozboreći kroz njih i podređujući ih svojoj volji. Naseljene olupine parazitskih gospodara. Svim je silama pokušavala postati netko polusnažan i polunormalan. Visokofunkcionalna luđakinja, ne više od toga.

„Na ljestvici od jedan do deset, gdje je deset nestrpljivost i nespremnost za timski rad, vi ste deset“, reče psihijatrica dok su joj naočale klizile niz nos. *Kakav kliše.*

„Pa pretpostavljam onda da sam prilično nestrpljiva.“

„Da ste u toj mjeri nestrpljivi, ne biste to mogli tako dobro prikrivati.“

O, bih. Još kako! Normalna nije mogla biti više u krivu. Izrode kurvinski. Dogodila si se greškom i nikad nisi trebala ugledati svjetlo dana. Beskorisne male gnjide. Trebao sam vam zaokrenuti šijom dok ste još bili u zipki. Što li bi Normalna pomislila da je učinila nakon toga? Da je zaplakala?

Tužno buljila u oca dok nije zažalio svoje riječi? Bacala stvari po sobi? Istukla psa? Dobro, možda je i šutnula Cezara, ali ocu je nakon toga došlo nekoliko onih spodoba koje je zvao kompićima pa se

smiješila. Naravno da se smiješila. Uvijek se smiješila i glumila hostesu jer bi inače požalila. Poput krpene lutke s našivenim osmijehom. Skinula bi stvarne emocije, objesila ih na čavao poput kaputa, stala na daske i glumila. Uvijek glumila u pogrešnom kaputu.

Posluživala ih je, praznila pepeljare i nosila pivo, iako je stol za kojim su kartali bio dužinu ruke do frižidera. Ponašati se u potpunom neskladu sa sobom možda je bilo mrcvarenje, ali uvijek je moglo biti gore. Što bi *Normalna* znala o tome? Kad bi znala, zasigurno više ne bi bila normalna. Toliko je glumila da više ni sama nije bila svjesna razlike. Prave emocije bilo je zabranjeno pokazivati. *Nitko ne voli cmizdravice. Nitko ne voli plačljivice.* Prava ona rijetko bi bila puštena s lanca. Samo bi cvilila poput pseta zavezanog na kratkoj uzdi negdje u mračnim dubinama sebe.

„Vaša percepcija Vas samih u najmanju je ruku samokritična. Da ne kažem iskrivljena.“

„Stvarno?“

Percepcija nije stalna. Kako da to objasni toj *Normalnoj*? Um se njome poigrava. Cijeli je svijet nadrealistička črčkarija, a ona sama pogrešno sastavljena kao da se gleda Picassovim očima. Raskomadana i potom nasumično sastavljena, a da nitko nije vodio računa o osnovnim zakonima anatomije.

„Netolerancija na stres također vam je na maksimumu. Rijetko vidim ovako ekstremne rezultate. Ako ikada.“

Trebala sam zaokružiti sve suprotno od onog što se činilo ispravnim. Usne su joj se nervozno trzale. Što se više pitala kakav dojam ostavlja, to je više bila u grču. Osjećala se kao muha pod mikroskopom, kojoj netko polako čupa noge i krila. Čup. Čup. Čup.

„Zašto ste prestali s farmakoterapijom?“

Ispostavilo se da se od lijekova živopisno sanja.

„Nisam mogla spavati.“

„Razumijem.“

Ne razumiješ ti ništa, poželi joj vrisnuti u lice. Umjesto toga se nasmiješi. Mora je uvjeriti da će redovito piti lijekove i posjećivati je dok bude smatrala da je potrebno, inače se može pozdraviti s prozorom bez rešetaka.

Promatrala je ljude na ulici kroz svoje rešetke zamišljajući kako izgledaju njihovi životi. Bila je to stara navika, uživljavanje u tuđe uloge. Što bi tada bila dala da živi jednim od života tih ljudi – bilo čijim. Životom sredovječne gospođe u zelenom poslovnom kompletu, koja se drži za ručku autobusa, životom ispirsane tinejdžerice s ljubičastim pramenom koja ignorira poglede pune prezira sredovječne gospođe u zelenom poslovnom kompletu bez namjere da joj ustupi mjesto, životom nabrijanog bankara koji se dere u slušalicu pokraj crnog Mercedesa, životom onog starog kojem očito nisu bile sve na broju dok je svima u prolazu psovao sve po spisku, životom beskućnika u promrzlo jutro koji spava na stepenicama pothodnika. Životom razbojnika, potkupljenog suca ili omraženog političara. Psa lutalice. Bilo čijim – samo ne svojim.

Kad bi cijeli svijet nestao među zidovima njene sobe, izvlačila je sve te ljude iz podsvijesti kao puzzle iz kutije slažući ih i iz potpunog kaosa stvarajući priču. Misli bi pobjegle od smrada znoja i rakije, od težine tijela. Zamišljala je da kuha ručak, ide na posao, piše zadaću s djecom, pije kavu s prijateljicama, krade državni novac, prodaje sudski proces najvišem ponuđaču ili njuši kante za smeće tražeći doručak. Misli su se množile bez nekog reda, a ona bi ih hvatala kao da imaju konce i držala ih čvrsto poput traka zmajeva na vjetru.

Bilo joj je drago kad je socijalna radnica odvela brata, ali se u isto vrijeme osjećala napušteno i bez svrhe. Micanjem tog jednog faktora iz te bolesne jednadžbe, sve se iz korijena promijenilo. Čula je njegove teške korake na stepenicama. Srce joj stane. Više nije postojala osnovna pretpostavka žrtve. Ta je činjenica bila nepobitna i njen je mozak odbijao prihvatiti da se on, unatoč tome, penje u sobu. Vrata udaraju o zid. Ide prema krevetu. Ona puže u kut. Srce prijeti da će iskočiti dok smišlja kako da mu prikaže te nove okolnosti kako bi i njemu poslale jasne. Tu novu, svima osim njemu očitu činjenicu. Vuče je za noge. Rita se grebući natrag u kut. I da je tada znao, kao što je ona znala, da više nije u stanju niti jedan jedini put, još bi bio živ. Ali on ne odustaje! Ruke bjesomučno mlataraju uokolo. Desna napipa nešto hladno i glatko. *Snježna kugla!*

Prestao se micati. Što da učini, što da sad učini? Završit će u popravnom domu. Opet zatvor, novi zatvor. S kakvim će tamo ljudima imati posla? Čula je svakakve priče o tim mjestima. Nju više nikad nitko neće taknuti. Nikad više. Panika ustupi mjesto miru. Nestat će i nitko je više nikad neće naći. Spusti se po kanistar u garažu. On se budi. Ona pali šibicu.

* * *

Maja ju je konačno pustila kući. Od kad joj je rekla za vučju jazbinu, stvari su počele ići na bolje. Nije priznala sve, ali misli da je shvatila većinu. Rekla joj je da mora naći svoje načine kako se umiriti. Rešetke nisu samo na prozorima, rešetke projicira naš um, rekla je. Kao da svakog jutra

stisneš *Play* i puštaš svoj privatni horor film iznova i iznova. Nije tako loša za psihijatricu. Dala joj je lijekove od kojih se osjeća bolje i ništa ne sanja. Kad se naspava, stvari vidi jasnije; nije sama na svijetu, negdje ima brata.

Sjedne u svoju fotelju i zagleda se van. Leptir joj sleti na ruku. Kratko ga promotri i onda mahne rukom šaljući ga da traži svoj put.

Još jednom protrese snježnu kuglu zagledana u svijet bez rešetaka.